

KLAGANDE

██████████ ██████████

Vårdnadshavare:

██████████ och ██████████

Ombud: Tom Schultz-Eklund
Vivida Assistans AB
Box 1814
701 18 Örebro

MOTPART

Vård- och omsorgsnämnden i Norrköpings kommun
601 81 Norrköping

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Linköpings dom den 4 november 2016 i
mål nr 442-16, se bilaga A

SAKEN

Personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa
funktionshindrade (LSS)

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten ändrar förvaltningsrättens dom endast på så sätt att ██████████
██████████ för tiden den 5–28 april 2016 har rätt till insatsen personlig
assistans i den av Vård- och omsorgsnämnden i Norrköpings kommun
tidigare beslutade omfattningen.

YRKANDEN M.M.

██████████ fullföljer sin talan och tillägger i huvudsak följande. Han kan aldrig lämnas ensam. En indragning av insatsen personlig assistans kommer att få allvarliga och oförutsägbara konsekvenser för honom och innebära allvarliga påfrestningar för familjen. Utredningen ger en enhetlig bild av hans hjälpbehov. Det är endast uppgifter från skolan som avviker. Kommunen har inte rätt att återkalla tidigare gynnande beslut. Hans behov av hjälp har inte väsentligt förändrats.

Vård- och omsorgsnämnden i Norrköpings kommun motsätter sig ändring av förvaltningsrättens dom och anför bl.a. följande. ██████████ hjälpbehov förändrades väsentligt mellan besluten.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Nämndens beslut innebär bl.a. att tidigare beviljad personlig assistans dragits in beträffande perioden den 5–28 april 2016. Kammarrätten anser – i likhet med vad som framgår av skälen för förvaltningsrättens dom – att den utredning som ligger till grund för beslutet visserligen delvis bygger på förhållanden som framkommit genom den nya utredningen och som visar på ett förändrat hjälpbehov, men också till en icke oväsentlig del på en ny bedömning av de förhållanden som låg till grund för det ursprungliga beslutet. Det kan således inte med tillräcklig grad av säkerhet konstateras att de förhållanden som legat till grund för det tidigare beslutet ändrats på sådant sätt att nämnden haft rätt att ompröva beslutet till ██████████ nackdel. Nämnden har därför inte rätt att dra in den personliga assistansen för tiden den 5–28 april 2016.

Vad gäller tiden efter den 28 april 2016 instämmer kammarrätten i förvaltningsrättens bedömning att ██████████ hjälpbehov inte är av den omfattningen att han har rätt till personlig assistans enligt LSS.

Överklagandet ska därför bifallas endast på så sätt att [REDACTED] för tiden den 5–28 april 2016 har rätt till insatsen personlig assistans i den av Vård- och omsorgsnämnden i Norrköpings kommun tidigare beslutade omfattningen.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Kammarrättsråden Bodil Stelzer (ordförande), Evalotta Grip (referent) och Jan Källman har deltagit i avgörandet.

Föredragande: David Film

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I LINKÖPING****DOM**
2016-11-04
Meddelad i LinköpingMål nr
442-16**KLAGANDE**[Redacted]
[Redacted]
[Redacted]Vårdnadshavare: [Redacted] och [Redacted]
Samma adress som ovanOmbud: Tom Schultz-Eklund
Vivida Assistans AB
Box 1814
701 18 Örebro**MOTPART**Vård- och omsorgsnämnden i Norrköpings kommun
601 81 Norrköping**ÖVERKLAGAT BESLUT**

Vård- och omsorgsnämndens beslut 2016-01-04

SAKEN

Personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Överklagandet avslås.

Förvaltningsrättens beslut den 8 februari 2016 upphör i och med denna dom att gälla.

YRKANDEN M.M.

Vård- och omsorgsnämnden i Norrköpings kommun (nämnden) beviljade den 24 april 2014 [REDACTED] personlig assistans med 109,9 timmar per vecka från och med den 28 april 2014. Den 5 november 2014 beviljades han personlig assistans med 111,1 timmar per vecka från och med den 18 augusti 2014. Besluten gäller till och med den 28 april 2016.

Den 4 januari 2016 avslog nämnden [REDACTED] ansökan om fortsatt personlig assistans. Som skäl för beslutet angavs att det inte kan bedömas som styrkt att han har de grundläggande behov som krävs. Beslutet gäller från och med den 4 april 2016.

[REDACTED] yrkar att han ska beviljas fortsatt personlig assistans efter den 4 april 2016. Han anför bl.a. följande. Assistansen möjliggör ett liv med valfrihet, självbestämmande och socialt utbyte. För hans föräldrar gör den att de kan förvärvsarbeta. Det nya beslutet om att han inte har rätt till personlig assistans har fattats trots att hans hjälpbehov är oförändrat och tillstyrkt av läkare. Det är fråga om återkallelse av gynnande förvaltningsbeslut. Han klarar inte att sköta toalettbesök på egen hand utan föräldrarna måste komma till skolan för att hjälpa honom med detta. Skolan har även uttryckt att han klarar att duscha efter gymnastiken men han har inte blivit ren och har dessutom fått svamp eftersom han klär på sig utan att torka sig ordentligt. Skolan har uttryckt att de inte noterat att han har epilepsi trots 15–30 frånvaroanfall per vecka. Detta indikerar brister i skolans omvårdnad om honom. Att skolan uttryckt att han aldrig uppvisar tendenser till utåtagerande beteende ter sig märkligt då hans föräldrar fått många rapporter om att han varit utåtagerande i skolan. Det är dock inte behovet i skolan som ska bedömas utan istället behovet i och utanför hemmet på fritiden. Till stöd för sin talan åberopar han ett flertal skrivelser från bl.a. läkare, arbetsterapeut och psykolog.

Nämnden yrkar att överklagandet avslås och framför bl.a. att nämndens företrädare inte fått delta i ett möte i mars 2016 med syfte att få en samsyn kring [REDACTED] förmågor och svårigheter utifrån ett helhetsperspektiv, och att underlaget inte styrker behovet av assistans på grund av aktiv tillsyn.

SKÄLEN FÖR RÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämpliga regler m.m.

Enligt 7 § första stycket LSS har personer som anges i 1 § rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1-9., om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt.

Enligt 9 a § första stycket LSS avses med personlig assistans enligt 9 § 2 LSS personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov).

I rättspraxis, RÅ 2009 ref. 57, har uttalats bl.a. följande. När det gäller tillämpningsområdet för insatsen personlig assistans har det, som ovan framgått, betonats i lagens förarbeten att det är fråga om hjälp eller stöd av mycket privat karaktär och att insatsen ska vara förbehållen situationer av krävande eller på annat sätt komplicerad natur, i regel av mycket personligt slag. Propositionsuttalandena tyder enligt Regeringsrättens mening närmast på att vad lagstiftaren främst åsyftat är sådana hjälpbehov som uppfattas som mycket privata och känsliga för den personliga integriteten och där den funktionshindrade måste anses ha ett särskilt intresse av att kunna bestämma

vem som ska ge sådan hjälp och hur den ska ges. Det är inte all hjälp med t.ex. måltider eller påklädning som kan anses vara av detta kvalificerade slag. Detta bör beaktas vid tolkningen av vad som ska anses omfattat av hjälp med de grundläggande behoven enligt 9 a § LSS. Att aktiverings- och motivationsinsatser av olika slag normalt sett inte räknas till de grundläggande behoven framgår av lagens förarbeten och har bekräftats i senare domstolsavgöranden, se RÅ 2003 ref. 33 och där angivna rättsfall. Undantagsvis kan en annan bedömning göras om det är fråga om att den enskilde, huvudsakligen på grund av sitt psykiska tillstånd, behöver sådan aktiv tillsyn som närmast har karaktär av övervakning. Påminnelser, praktiska instruktioner och liknande kan inte räknas till sådan kvalificerad tillsyn.

Högsta förvaltningsdomstolen uttalar i RÅ 2009 ref. 57 även att någon bestämmd undre tidsgräns inte låter sig uppställas samtidigt som det är uppenbart att någon som bara i mycket begränsad omfattning har behov av hjälp med något av de grundläggande behoven inte utan vidare kan anses berättigad till personlig assistans. Även om inte själva tidsåtgången är påfallande stor måste en samlad bedömning göras bl.a. med hänsyn tagen till om det stöd som behövs är av mycket privat eller integritetskänslig karaktär eller om det förutsätter specifik kompetens.

Förvaltningsrättens bedömning

Tidsperioden den 5 – 28 april 2016

Den 5 november 2014 beviljades [REDACTED] personlig assistans för tidsperioden den 18 augusti 2014 – 28 april 2016. I beslutet angavs att det kunde komma att omprövas om det sker ändringar i de förhållanden som ligger till grund för det. Det angavs vidare att detta kunde få till följd att den beslutade insatsen ökar, minskar eller upphör helt. Det överklagade beslutet innebär att nämnden återtagit del av den tidigare tidsbegränsade insatsen.

Av rättspraxis framgår att ett gynnande förvaltningsbeslut kan omprövas till den enskildes nackdel bl.a. om det försetts med ett återkallelseförbehåll (se t.ex. RÅ 2000 ref. 16 och RÅ 2010 ref. 69). Nämndens beslut den 5 november 2014 innehåller ett återkallelseförbehåll.

Fråga i denna del av målet är om det inträffat sådana förändrade förhållanden att nämnden hade fog för sitt beslut att dra in den beviljade assistansen för tiden den 5 – 28 april 2016. Det som framkommit i målet visar visserligen att [REDACTED] under tiden mellan besluten har utvecklats och att det påverkat framförallt hans utagerande beteende. Det som inträffat kan dock inte sägas vara en väsentlig förändring av de förhållanden som låg till grund för det gynnande beslutet. Det framstår istället som att nämnden i allt väsentligt gör en annan bedömning av i stor sett oförändrade förhållanden. Nämnden har därför inte haft rätt att dra in den beviljade insatsen såvitt gäller tidsperioden den 5 - 28 april 2016. Överklagandet ska därför bifallas i denna del.

Tiden efter den 28 april 2016

För tiden efter den 28 april 2016 finns inget medgivande från nämnden om personlig assistans. För denna tid är det därför fråga om [REDACTED] uppfyller förutsättningarna för att beviljas personlig assistans.

Det är i målet ostridigt att [REDACTED] tillhör personkretsen i 1 § LSS. Han har därmed rätt till insatser i form av personlig assistans, om han behöver sådan hjälp i sin dagliga livsföring och om hans behov inte tillgodoses på annat sätt.

Av de ingiven utredning framgår sammanfattningsvis följande. [REDACTED] [REDACTED] har diagnoserna autismspektrumstörning, genomgripande utvecklingsstörning, ospecificerad, och tvångssyndrom präglad av tvångshand-

lingar. Svårigheterna kring om handlar om konflikter i vardagen med olika former av utagerande uppträdande. Det finns en skillnad i beskrivningen av detta mellan föräldrarna och skolan. Utbrotten förekommer, enligt skolpersonal, inte så ofta. En uppgift anger att utbrotten i hemmet sker ca två gånger per vecka. Det omnämns att hans insteg i puberteten kan bidra till ilska uppträdanden. [REDACTED] har också stora svårigheter med rutiner och behöver hjälp för att hålla tider, med att sätta av rimliga tider för olika aktiviteter. Han behöver förberedelser inför aktiviteter och stegvis utökning av krav. Han behöver stöd vid påklädning och för att sköta sin hygien. [REDACTED] behöver påminnas om att gå på toaletten och bekräftelse på att det han gör på toaletten är korrekt. Arbetsterapeut har, med hänsyn till olika inhämtade uppgifter, bedömt att han behöver hjälp med att torka sig efter toalettbesök, i visst avseende i samband med duschning och vid påklädning. I skolan uppges han klara toalettbesöken på egen hand. [REDACTED] funktionshinder innebär svårigheter att förstå och hantera omvärlden. Det är optimalt om han har tillgång till en trygg och tillitsfull vuxen med kunskap om funktionsnedsättningen. [REDACTED] har visat förmåga att släppa in nya människor, men detta tar tid. I december 2015 pågick återinsättning av medicinering i förhoppningen att förbättra hans psykiska mående och därmed också öka hans funktionsnivå. [REDACTED] tar medicin mot epilepsi.

Uppgifterna i utredningen visar att [REDACTED] har svårigheter i sin vardag. Det som framkommit visar dock att han i allt väsentligt klarar av att rent faktiskt sköta det som i LSS avses med det grundläggande behovet, dvs. den personliga hygien, att inta måltider, att klä av och på sig och att kommunicera med andra. Det finns ett visst mindre hjälpbehov efter toalettbesök, med finmotorik vid påklädning och att tvätta håret. Även i fråga om tand- och nagelvård behövs viss hjälp. Utredningen i målet ger sammantaget dock inte stöd för att detta behov är av sådan omfattning att det berättigar till personlig assistans.

Av avgörande betydelse för om [REDACTED] har rätt till personlig assistans blir därför om den hjälp han behöver i övrigt för att ersätta sina bristande funktioner kan anses utgöra sådan annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om honom och därför ska anses avse hans grundläggande behov.

När hjälpbehovet avsett enbart åtgärder för att aktivera och motivera den funktionshindrade, har hjälpen enligt rättspraxis inte ansetts avse de grundläggande behoven (RÅ 1997 ref. 28). Så har däremot ansetts vara fallet när den funktionshindrade, i huvudsak på grund av sitt psykiska tillstånd, krävt sådan aktiv tillsyn som närmast haft karaktär av övervakning (RÅ 1997 ref. 23 I, RÅ 1997 not. 60 och RÅ 2000 not. 97).

Uppgifterna om [REDACTED] att han har ett återkommande behov av hjälp som närmast får karakteriseras som påminnelser. Det får visserligen anses vara av vikt att den som bistår honom i detta har kunskap om hans olika funktionshinder och de rutiner som är betydelsefulla för honom. Det som framförts visar däremot inte att det krävs att hjälpen ges av ett begränsat antal personer och att den förutsätter ingående kunskaper om [REDACTED] även om detta kan underlätta hanteringen av honom.

Även om [REDACTED] har återkommande uppträdanden bedömer förvaltningsrätten att det inte är fråga om så frekventa utbrott att det finns ett behov av tillsyn av övervakande karaktär.

Mot bakgrund av det anförda finner förvaltningsrätten att [REDACTED] [REDACTED] hjälpbehov inte kan anses avse hans grundläggande behov i tillräcklig omfattning. Han har därför inte rätt till insatsen personlig assistans enligt LSS. Kommunen har därmed fog för sitt beslut såvitt gäller tiden efter den 28 april 2016.

HUR DETTA BESLUT ÖVERKLAGAS

Information om överklagande finns i bilaga 1 (DV 3109/1D)

Mats Edsgården

Rådman

I avgörandet har även nämndemännen Christer Sandström, Birgitta Larsson och Gudrun Eklund deltagit.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Jönköping.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.